

แหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น “การทอเสื่อ (ตำสาต) ชุมชนบ้านใหม่ปากคลองร่วม”

แหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

แหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น “การทอเสื่อ (ตำสาต) ชุมชนบ้านใหม่ปากคลองร่วม” ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 7 ตำบลวังตะคร้อ อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย

ประวัติความเป็นมาของการทอเสื่อ (ตำสาต)

ชุมชนบ้านใหม่ปากคลองร่วม หมู่ที่ 7 ตำบลวังตะคร้อ อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย เป็นชุมชนที่อพยพมาจากทางภาคอีสาน จากจังหวัดขอนแก่น ตั้งถิ่นฐานใหม่ในหมู่ 7 ตำบลวังตะคร้อ อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย โดยตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านใหม่ปากคลองร่วม” ซึ่งมีอาชีพหลักคือการทำเกษตรกรรม คือ การทำไร่มันสำปะหลัง ทำนา ปลูกแตง

การทอเสื่อ หรือ ตำสาต เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ชาวบ้านของชาวบ้านใหม่ปากคลองร่วมทำมาตั้งแต่สมัยปู่ยาย ตายาย เมื่ออพยพมาตั้งถิ่นฐานใหม่ก็ได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่น การทอเสื่อ หรือตำสาต มาด้วย ซึ่งส่วนใหญ่จะทอเสื่อจะทอเพื่อนำมาใช้ในครัวเรือน และในช่วงที่ไม่ได้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมหรือว่างจากการทำการเกษตร ก็จะทอเสื่อ เพื่อนำมาขายเพื่อเป็นรายได้ของครอบครัว

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการทอเสื่อมีมายาวนานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตรกรรม เมื่อว่างจากการทำเกษตรกรรม ก็จะมีการประกอบอาชีพเสริม วิธีการทอเสื่อ หรือในภาษาอีสาน เรียกว่า การตำสาต เพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวันและสร้างรายได้ บางครัวเรือนก็ทำเป็นอาชีพหลักเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว การทอเสื่อเป็นภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น ที่นำเอาต้นกก ต้นไหล หรือต้นผ้อมาซอย (กรีดแบ่งให้เป็นเส้นบางๆ) ผึ่งแดดให้แห้งแล้วนำไปย้อมสีตามที่ต้องการ จากนั้นนำไปทอเป็นผืนๆ เพื่อนำไปใช้งาน

ลักษณะของต้นกก

ต้นกกมีลักษณะเหมือนหญ้า แต่กกจะมีลำต้นเป็นทรงสามเหลี่ยมหรือสามมุม ดอกจะมีลักษณะเป็นฝอยๆ ลำต้นจะไม่แตกกิ่งเหมือนพืชชนิดอื่น ต้นกกมักจะเกิดในที่ชื้นแฉะ ขึ้นตามหนอง บึง

ลักษณะของต้นไหล

ไหลเป็นไม้ล้มลุก มีลักษณะเป็นทรงกลม แตกกอ ลำต้นเหนียว ใบแผ่ออกเป็นแฉกตรง ไม้ห้อยลู่เหมือนกก เป็นไม้ที่ชอบแดด นิยมปลูกในดินที่ชื้น ส่วนมากชาวบ้านจะปลูกไว้ข้างบ้านของตัวเอง เวลาจะใช้งานก็จะสะดวก

รูปภาพ ต้นไหล

อุปกรณ์ในการทอเสื่อ (ตำสาต)

1. กกหรือไหล
2. กรรไกร
3. เชือกไนลอนหรือเชือกเอ็น
4. ฟืมทอเสื่อ
5. โสึงทอเสื่อ
6. ไม้สอดดก
7. สีส้อมกก

วิธีการทอเสื่อ

ขั้นตอนที่ 1 การสอยต้นกก

1. ตัดต้นกกสด
2. คัดเลือกต้นกกที่มีขนาดเท่ากันไว้ด้วยกัน
3. นำต้นกกที่คัดแล้วมาสอยเป็นเส้นเล็กโดยใช้มีดแหลมปลายคม
4. นำเส้นกกที่สอยแล้วมาผึ่งแดดให้แห้ง
5. พอตากเสร็จแล้วก็มัดเป็นมัดๆรอการย้อมสี

ขั้นตอนที่ 2 การย้อมสี

1. เลือกซื้อสีสำหรับย้อมกกสีต่างๆ ที่มีสีสันทสวยงาม เช่น สีแดง สีชมพู สีเหลือง สีม่วง สีเขียว เป็นต้น
2. ก่อไฟโดยไฟที่ใช้ต้องสม่ำเสมอ
3. นำบิ๊บใส่น้ำพอประมาณท่วมเส้นกกนำมาตั้งบนเตารอให้น้ำเดือด พอน้ำเดือดก็นำสีที่เลือกมาเทลง
4. นำเส้นกกที่คัดเลือกแล้วลงย้อมจนเขียวพอที่จะใช้ในการทอ
5. นำเส้นกกที่ย้อมสีแล้วลงล้างในน้ำเปล่าแล้วนำไปตากแดดจนแห้ง พอแห้งแล้วก็นำมามัดรวมกัน โดยแยกเป็นสีแต่ละสี

ขั้นตอนที่ 3 วิธีการทอเสื่อ

1. กางโองสำหรับทอเสื่อ
2. นำเชือกไนลอนสำหรับทอเสื่อมาโยงใส่ฟืมจนเสร็จ
3. ฟืมที่ใช้ต้องมีขนาดเท่ากับเส้นกก และฟืมแต่ละฟืมก็อาจจะใช้ทอลายไม่เหมือนกัน
4. นำเส้นกกที่ย้อมสีตากจนแห้งนำมาทอเสื่อ
5. เลือกสีและลายที่จะทอ จากนั้นก็เริ่มทอจนได้เป็นแผ่นผืน
6. พอทอเสร็จก็ตัด แล้วนำไปตากแดดเพื่อให้สีติดทนนาน หลังจากนั้นนำไปเก็บไว้ในที่ร่ม

วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น

ชื่อ - นามสกุล : นางสาวสุทิน โภคาพานิช
ที่อยู่ : บ้านเลขที่ 251 ม.7 ต.วังตะคร้อ
อ.บ้านด่านลานหอย จ.สุโขทัย

นางสุทิน โภคาพานิช

ชื่อ - นามสกุล : นางสาวมลิวลีย์ กองสมบัติ
ที่อยู่ : บ้านเลขที่ 161 ม.7 ต.วังตะคร้อ
อ.บ้านด่านลานหอย จ.สุโขทัย

นางสาวมลิวลีย์ กองสมบัติ